

**ПРОБЛЕМИ ДУБЛЮВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПАРТНЕРСТВА
ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ПРОФСПІЛКОВИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ СТУДЕНТІВ ЗВО**

А. В. Пахут

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, 4 курс,

спеціальність «Облік і оподаткування»,

навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник – к.е.н., доцент О. О. Дорошенко

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті досліджено діяльність студентських профспілок та органів студентського самоврядування в Україні, зокрема їхні функції, права, обов'язки та механізми фінансування. Розглянуто питання дублювання повноважень між цими органами та можливості ефективної співпраці між ними. Проаналізовано чинне законодавство України, що регулює діяльність студентських профспілок та органів самоврядування, а також наведено приклади їхньої взаємодії та фінансування.

Ключові слова: студентське самоврядування, студентські профспілки, дублювання повноважень, співпраця, фінансування.

The article explores the activities of student trade unions and student self-government bodies in Ukraine, focusing on their functions, rights, responsibilities, and funding mechanisms. It examines the issue of overlapping powers between these entities and the potential for effective cooperation. The current legislation of Ukraine regulating the activities of student trade unions and self-government bodies is analyzed, along with examples of their interaction and funding.

Keywords: student self-government, student trade unions, overlapping powers, cooperation, funding.

У сучасних закладах вищої освіти України функціонують як органи студентського самоврядування, так і студентські профспілки. Обидві структури мають на меті представництво та захист прав та інтересів студентів. Проте, на практиці їхні повноваження часто перетинаються, що може призводити до дублювання функцій та неефективного використання ресурсів. Водночас, ефективна співпраця між цими органами може сприяти покращенню умов навчання та соціально-побутових умов студентів. Тому дослідження взаємодії студентських профспілок та органів самоврядування є актуальним та необхідним для вдосконалення системи студентського управління в Україні.

Питання взаємодії між студентськими профспілками та органами студентського самоврядування та їх повноважень вже піднімалося в наукових колах. Зокрема, у дослідженні О. Соломінчук та А. Христич досліджено взаємовідносини органів студентського самоврядування та первинних профспілкових організацій осіб, що навчаються у закладах вищої освіти, а також про завдання та повноваження таких органів та дублювання таких повноважень.

Міжнародний досвід також дає цінні висновки щодо взаємодії між студентськими профспілками та органами студентського самоврядування. Зокрема, Philip G. Altbach у своїй праці аналізує еволюцію студентських рухів у США, зазначаючи, що профспілки і

студентські органи часто мали різні функції, зокрема профспілки займалися соціальними питаннями, а органи самоврядування – політичними. Проте в останні десятиліття відзначається тенденція до злиття їхніх функцій, особливо у контексті університетської політики [6].

У роботі Rachel Brooks та інші автори досліджують студентські рухи у Великобританії, Франції та Німеччині. Вони вказують, що в цих країнах відбувається співпраця між профспілками та органами самоврядування, хоча функціональне розмежування між ними залишається важливим. Проблема взаємодії полягає в тому, що у більшості випадків профспілки мають стабільніші інституції, тоді як органи самоврядування часто є більш гнучкими, але з меншими можливостями впливати на рішення університетів [7].

Manja Klemenčič у своєму дослідженні порівнює різні моделі студентського представництва в Західній Європі, підкреслюючи важливість чіткої координації між органами студентського самоврядування і профспілками для забезпечення ефективної участі студентів у прийнятті рішень щодо навчального процесу, соціальних та економічних питань [8].

Метою даного дослідження є аналіз чинного законодавства України щодо діяльності студентських профспілок та органів студентського самоврядування, виявити можливі дублювання повноважень між ними, а також дослідити шляхи ефективної співпраці та фінансування цих органів з метою покращення захисту прав та інтересів студентів.

Органи студентського самоврядування в Україні діють на підставі Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 року. Відповідно до статті 40 цього закону, утворення органів студентського самоврядування є обов'язковим у кожному закладі вищої освіти. Студентське самоврядування – це право і можливість студентів вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні закладом вищої освіти. При цьому керівники органів самоврядування обираються терміном на один рік з можливістю переобрання ще на один строк, що з одного боку є позитивним фактором, оскільки забезпечує регулярну ротацію кадрів, активізацію участі нових студентів у процесах та сприяє динамічному розвитку організації. З іншого боку, такий строк каденції може мати і негативні наслідки, зокрема, обмеження часу для реалізації довгострокових проєктів, недостатність досвіду у новообраних керівників, а також ризик втрати інституційної пам'яті, що може ускладнювати процеси спадковості управління та ефективного завершення процесів, розпочатих попередниками. Розглядаючи фінансування, то згідно Закону України «Про вищу освіту» фінансова основа діяльності органів студентського самоврядування визначена законом: вчена рада закладу зобов'язана виділяти не менше 0,5% власних надходжень, отриманих від основної діяльності, на потреби студентського самоврядування [1].

З іншого боку, у закладах вищої освіти також можуть діяти первинні профспілкові організації студентів. Їх діяльність регулюється Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» № 1045-XIV від 15.09.1999 року. На відміну від органів студентського самоврядування, створення профспілки є правом, а не обов'язком студентів. Профспілки створюються з метою представництва та захисту трудових, соціально-економічних прав і інтересів своїх членів. Керівництво профспілки обирається, як правило, на строк від двох до п'яти років, що забезпечує більшу стабільність в організації, але водночас може мати й негативні наслідки через зниження мотивації керівників, а також відсутності нових ідей [2; 3].

Розглядаючи організаційно-правове становище, варто звернути увагу, що профспілка є юридичною особою, що має власний рахунок у банку, печатку, право укладати договори, виступати стороною в суді, володіти майном, отримувати благодійні внески тощо. Це надає профспілці широкі можливості для ведення фінансово-господарської діяльності та реалізації масштабних проєктів [2].

На практиці між студентськими профспілками та органами студентського самоврядування спостерігається певне дублювання функцій. Обидві структури займаються представництвом та захистом прав студентів, організацією культурних та спортивних заходів, покращенням побутових умов. Це може призводити до конфліктів інтересів або неефективного розподілу ресурсів. Встановлені законом повноваження органів студентського самоврядування часто дублюють повноваження первинних профспілкових організацій, що потенційно може викликати конкуренцію замість кооперації [3; 4].

Однак за належної взаємодії профспілки та студентське самоврядування можуть доповнювати один одного. Профспілки, маючи значні ресурси та досвід, можуть не лише надавати матеріальну підтримку, але й бути важливим партнером у реалізації великих студентських ініціатив. Вони беруть на себе соціальну складову, надання матеріальної допомоги, допомагають студентським радам із технічним забезпеченням, офісними приміщеннями, оргтехнікою, канцелярією.

Крім того, саме профспілки часто фінансують участь студентських делегацій у міжнародних форумах, молодіжних обмінах та всеукраїнських з'їздах. Завдяки статусу юридичної особи вони можуть залучати спонсорське фінансування, укладати угоди з донорами, представляти студентів у судових спорах та вести іншу представницьку діяльність. Таким чином, профспілки забезпечують стійкий організаційний та фінансовий фундамент, на якому студентське самоврядування може реалізовувати свої ініціативи.

Водночас, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) у своєму аналітичному звіті застерігає, що діяльність студентського самоврядування не повинна ставати залежною від профспілкового фінансування. Незалежність самоврядування – один із ключових принципів демократичного управління в університетах. Проте саме координація дій, а не підпорядкування, може забезпечити ефективне функціонування обох структур [5].

У перспективі, при належній взаємодії та узгодженні стратегічних пріоритетів, органи студентського самоврядування можуть виступати генератором інноваційних ідей, а профспілки – інституційним механізмом для їх реалізації. Така співпраця дозволить уникнути дублювання повноважень, забезпечити ефективне представництво студентів і побудувати сильне, самодостатнє студентське середовище в українських університетах.

Отже, аналіз функціонування студентських профспілок та органів самоврядування в Україні вказує на їхню важливу роль у студентському житті. Незважаючи на часткове дублювання функцій, ефективна взаємодія та фінансова підтримка з боку профспілок здатні значно підвищити ефективність діяльності органів самоврядування. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку моделей співпраці, які дозволяють забезпечити стійкий розвиток студентського управління, базованого на принципах партнерства, прозорості та спільної відповідальності.

1. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15 вересня 1999 р. № 1045-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14> (дата звернення: 07.04.2025).
2. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 07.04.2025).
3. Соломінчук В. В. Нормативно-правове регулювання діяльності профспілкових організацій студентів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 18 Економіка і право*. 2015. Вип. 30. С. 114–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2015_30_18 (дата звернення: 15.04.2025).
4. Христич А. Ю. Проблеми сучасних органів студентського самоврядування. *Роль молодіжних студентських громадських самоврядних організацій в побудові громадянського суспільства в Україні* : зб. тез і статей Всеукр. студентської наук.-практ. Конференції / Запорізька держ. інжен. акад. ; відп. ред. В. С. Калужний. Запоріжжя, 2014. С. 109–110.
5. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://naqa.gov.ua/2021/04/діяльність-органів-студентського-са/> (дата звернення: 07.04.2025).
6. Altbach Philip G. *Student Politics in America: A Historical Analysis*. New Brunswick : Transaction Publishers, 1997. 292 p.
7. Brooks, Rachel (Ed.). *Student Politics and Protest: International Perspectives*. London : Routledge, 2016. 234 p.
8. Klemenčič, Manja. *Student Representation in Western Europe: Models of Institutionalized Student Involvement in Governance of Higher Education*. *European Journal of Education*. 2009. Vol. 44, No. 2. P. 197–212.